Після конфіскати — другий наклад.

Ч. 77. (10.752) Львів, пятниця 9. квітня 1926 р. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл.
ЗА ГРАНИЦЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 750 зл., Німеччині 750 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 750 зл., Австрії 750 зл. Зміна адреси 1 зл.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
Ціна одного примірника 20 сот.

Плєбісцитові підсумки.

Українські школи на основі урядової статистики.

Остаточно по році після проведеного на українських землях шкільного плєбісциту появилися урядові його підсумки. Покищо розпоряджаємо урядовими цифрами тільки з кураторії львівської шкільної округи. Цифри, що їх наведемо далі, будуть відноситися отже тільки до Сх. Галичини. Вони незбито доказують, що міністрові Грабскому потрібно було плєбісциту тільки на те, щоби остаточно доконати українське народне шкільництво. Якщо ми провелиб ще раз такий плєбісцит, то по українських народніх школах не остало би навіть сліду.

В Сх. Галичині взяло участь у шкільному плєбісциті 1814 українських громад. Декларації з домаганням української школи підписало 99.935 батьків за 138.284 дітей шкільного віку. В результаті плєбісциту приносить нам урядова статистика про плєбісцитові підсумки аж 867 українських шкіл, 2.347 польських (без сімох мазурських повітів у львівському воєвідстві — 1878), 1.455 утраквістичних, отже теж польських і 29 шкіл з невирішеною долею. Що означає тих 29 шкіл з неясною фізіономією невідомо, бо не знати чи вони польські, чи українські, чи які инші, а можуть вони бути і неіснуючими, тобто не урухомленими.

Якщо вірити інформаціям варшавського „Роботніка" і виголошеному на викладі у Львові запевненню п. Голуфка, то на Волині не остало по плєбісциті ні одної української народньої школи. А було їх там ще в 1923 році 421, а польських уже тоді було аж 676.

Але й у Сх. Галичині подана урядово цифра 867 українських шкіл по плєбісциті фактично не відповідає дійсности та не покривається з тими інформаціями, які ми одержуємо з краю. Колиж порівнаємо теперішний стан нашого народнього шкільництва з передвоєнним, то ріжниця вийде страшна. В 1911|12 шкільному році було в Сх. Галичині 2.612 шкіл, а польських 1.537. Під Польщею за 7 літ втратили ми аж 1.745 народніх шкіл. За те Поляки вискали на суто українській території Сх. Галичини аж 2.796 польських шкіл (7 мазурських повітів не беремо на увагу, а до польських враховуємо і утраквістичні школи). Колиж взяти на увагу і північно-українські землі (Волинь), то цифра нашої втрати підійметься до 2.166 шкіл, а польські надбання збільшаться до цифри 3.217 шкіл. Пани Пршиньскі і Грабскі осягнули свою мету з блискучим успіхом. На українські народні школи поставлений хрест.

Та пригляньмося тим цифрам з иншого боку. Як ці школи розложені між поодинокими воєвідствами? У львівському воєвідстві є 397 українських, 883 (без мазурських повітів) польських, 599 утраквістичних і 10 неозначених шкіл. У станиславівському є українських шкіл 310, польських 311, утраквістичних 388, неозначених 10. У тернопільському воєвідстві остало українських шкіл 160, польських є 684, утраквістичних 468, а неозначених 9. Отже найкраще обійшлися польські шкільні політики з тернопільським воєвідством.

Одначе й на тому не можемо закінчити огляду плєбісцитових підсумків. Мусимо зазначити, що українські школи обмежуються виключно майже до одно- і двоклясових шкіл, а всі инші школи спольонізовані. Та придивімся офіціяльним цифрам львівської кураторії: з семиклясових шкіл остало українських 4 (3 в станисл. воєв. і 1 у Львові), за те польських є аж 221 (Стан. 48, Льв. 126, Терн. 47), утраквістичних 7 (Ст. 4, Льв. 2, Терн. 1); з шестиклясових шкіл не остало української ні одної, польських є 50 (Ст. 8, Льв. 30, Терн. 12), утраквістичних 10 (Ст. 6, Льв. 4); з пятиклясових українських є 5 (Ст. 3, Льв. 2), польських 47 (Ст. 12, Льв. 22, Терн. 13), утраквістичних 23 (Ст. 12, Льв. 8, Терн. 8); з чотироклясових залишилося українських 29 (Ст. 11, Льв. 12, Терн. 6), польських є 124 (Ст. 21, Льв. 63, Терн. 39), утраквістичних 98 (Ст. 36, Льв. 33, Терн. 29); з триклясових остало українських 37 (Ст. 16, Льв. 17, Терн. 4), польських 82 (Ст. 3, Льв. 50, Терн. 29), утраквістичних 111 (Ст. 32, Льв. 46, Терн. 33); з двоклясових є українських 224 (Ст. 76, Льв. 117, Терн. 31), польських 378 (Ст. 40, Льв. 205, Терн. 133), утраквістичних 470 (Ст. 93, Льв. 212, Терн. 165); з одноклясових остало українських 568 (Ст. 201, Льв. 248, Терн. 119), польських є 977 (Ст. 179, Льв. 387, Терн. 411), а утраквістичних 736 (Ст. 205, Льв. 294, Терн. 237).

Так представляється мова поплєбісцитових підсумків у польському урядовому освітленні.

В. М.

Коли Німеччина ввійде до Ліґи?

Німецький міністр закорд. справ Штреземан, користаючи з нагоди роковин уродин Бісмарка, сказав в Аннабергу політичну промову, торкаючись у першій мірі актуальної справи вступу Німеччини до Ліґи Націй. Він виступив гостро проти націоналістів, докоряючи їм, що не хотять розуміти зміни після програної війни, внаслідок якої Німеччина втратила своє давне великодержавне становище. У нинішній добі Німеччина може щойно крок за крок здобувати втрачені позиції. Єдиним шляхом політики є шлях через Женеву. Одначе Німеччина зможе ввійти туди тільки тоді, коли сама прокладе собі дорогу. Ця політійська формула означає те, що Німеччина мусить приноровитися до теперішніх домагань Ліґи Націй, себто продовжувати політику ведену урядом Штреземана, який не дає себе збити з вибраної дороги ніякими невдачами Німеччини на міжнародній арені.

Італійські реформи.

Реформа сенату і роля синдикатів.

Фашистівський уряд призначив нову директорію своєї партії, з головним секретарем Августом Тураті. Тураті має 38 літ, був членом старої директорії і один з найбільше завзятих провідників фашистівського руху. Засідання головної фашистівської ради було також присвячене реформі сенату. Провідні лінії цієї реформи такі: число сенаторів є надалі необмежене і сенаторів призначає король. Одначе сенатори складатимуться з двох категорій: одні досмертні, призначувані безпосередно королем, а другі затверджувані королем після вибору їх великими національними союзами та синдикатами. Ці останні мусять мати 40 літ і виконують свій мандат на протязі 9 років. Робітничий синдикат має привілей призначувати певне число сенаторів, не менше як число вибраних иншими синдикатами. Після наради велика фашистівська Рада прийняла резолюцію про необхідність створити центральний урядовий орган, який спираючись на фашистівській доктрині та досвіді, міг би контролювати та єднати у спільній акції всі форми діяльности великих синдикатів. „Таким робом фашистівська держава одержить нові основи свого органічного розвитку".

СРСР. і прибалтійські держави.

Литва і Латвія має стати знаряддям СРСР.

„Берлінер Тагеблят" приносить інформації з Москви про те, що там відбулося засідання колегії Союзного Народнього Комісаріяту закордонних справ, посвячене в цілости відношенню СРСР до Польщі, Румунії та прибалтійських держав. Політичний представник СРСР в Риві Чорних висловився за політикою „divide et impera" в відношенні до т. зв. лімітрофів. Всі зусилля радянської дипльоматії повинні, на його думку, бути спрямовані до того, щоби не допустити до зближення Польщі з прибалтійськими державами.

Чорних висловив жаль з приводу того, що Москві не вдалося використати в своїх політичних цілях польсько-литовського конфлікту в справі Виленщини. Конкретні пропозиції Чорниха зводилися до таких точок: Литву і Латвію треба ізолювати від усіх північних і полудневих сусідів; радянський уряд повинен заключити політичні й економічні договори з обома тими державами; натомісць з Естонією та Финляндією треба заключити виключно економічні договори. Колегія Наркомісаріяту Закордонних Справ мала в цілости апробувати всі точки Чорниха.

Демарш Німеччини.

„Форвертс" повідомляє, що найближче засідання німецького кабінету буде у вівторок. Рада міністрів займеться вислідами дипльоматичної акції в справі реконструкції Ради Союза Народів. Цього тижня представники Німеччини в Льондоні і Брукселі зроблять таке саме демарш, як німецький амбасадор у Парижі.

Криваві демонстрації в Люблині.

Дня 6. квітня в Люблині були збори безробітних. Присутні ухвалили резолюції, з домаганням підмог, праці і т. д. Потім около 400 безробітних пішло до магістрату, демонструючи по дорозі. До них прилучилося багато людей, так що товпа зросла до 6000 тисяч люда. Около 300 безробітних вдерлося до магістрату, хоч входу пильнували. Візвали поліцію. Вона розігнала товпу. Пять поліціянтів було ранено камінями, багато демонстрантів ранених. Військо розставило постерунки.

репертуарів. Оба згадані твори належать до найтрудніщих, які знає фортепянова література. Найцікавішим для ширшої публики буде ряд преледів імпресіоністичних Дебюсі, яких заголовки подали ми в одній з попередніх чисел часопису. Послугуючись гармонійними чи радше чисто звуковими ефектами, наче маляр плямою — композитор викликує у слухача в геніяльний спосіб настрій поданого заголовку. На закінчення програми не пішов пяніст традиційним звичаєм у виборі річей більш чисто технічного чи бравурного характеру і відограє фантазію Шуберта (так. Wanderer-phantasie) в опрацюванні Ліста. Концерт цей повинен притягнути широкі кола української музикальної публики тимбільше, що „популярні ціни", які назначено на цей вечір, уможливлюють навіть незаможним скористати з доброї нагоди й пізнати талановитого українського пяніста. В першій мірі повинна з того скористати наша шкільна молодь. Концерт відбудеться в четвер, 8. IV., в салі „Народнього Дому", вул. Рутовського. Початок в 8. годині вечером.

— **Польське „Т-во учителів вищих шкіл"** (T.N.S.W.) відбуває в днях 7—9 квітня ц. р. у Львові свої річні загальні збори, які проголошено соймом учительства. Це товариство має около 8.000 членів (між ними й немало Українців!) і є становою організацією польського середнього й вищого учительства. З порядку нарад відмітимо реферати про ідеольогію учительства і звідомлення директора шкільного музею у Львові. Крім того учительство зложить тремінально „голд оряєтом" на цвинтарі оборонців Львова і відвідає ріжні польські музеї та инші польські памятки у Львові.

— **Могилами полеглих Поляків** у Східній Галичині опікується 61 ріжних товариств і комітетів, як довідуємося зі звідомлення „Польського т-ва опіки над гробами героїв" у Львові. Цю акцію ведуть польські товариства незалежно від акції державного уряду опіки над могилами, що також порядкує, прикрашує й утревалює памятники й могили полеглих, в першім ряді могили тих, що згинули в рр. 1918—20. Крім тих спеціяльних товариств працюють іще в тому напрямі в деяких околицях кружки Т. Ш. Л., народові організації жінок, польські черчечі конгрегації, звязки молодежи польской, магістрати і т. п. Найбільше могил польських жовнірів находиться у Львові (кілька тисяч на т. зв. „цвинтарі оборонців"), а дальше в Жидачеві, Городку, Герпині, Яворові, Коломийщині, Микуличах, Перемишлі, Раві Руській, Сокалі, Стрию, Тернополі, Заліщиках, Збаражі, Золочеві й Жовкві. Треба ще замітити, що при львівськім польськім товаристві істнує окрема секція під проводом жінки заступника міського голови д-ра Шляйхера, що опікується цвинтарем польських жовнірів „мойжешового визнання", який дуже добре упорядковано на жидівськім цвинтарі у Львові. Варто будоб раз почути і звідомлення краєвого комітету охорони українських воєнних могил, що основався ще в 1921 р.

— **Святочна хроніка.** Львівські злодії хотіли також провести весело римо-католицький Великдень і намагались у ріжних місцях дістатись до харчевих припасів. На вул. Ринарській ч. 25 вкрали тютюн та чоколяду, на Янівській ч. 113 — 45 пляшок горілки, сардинки, чоколяду та папіроси, на Янівській рогачі розбили інвалідський кіоск; при вул. Потоцького 24 вкрали одіж на 500 зол., на Сонячній 46 бочку меду, на Зиблікевича 7 мужеське вбрання, на Листопада 37 домашню одіж... Цей реєстр злодійств є дуже неповний. За вуличні авантури арештували кількадесять осіб. Кільканадцять принагідно арештованих осіб є лише справді святошними злодіями, а не професійними. Вони крали риби, яйці та инші „дрібниці". Нічого не вдієш: на свята є традицийно більше авантур та арештів як у нормальних часі.

— **З темної хроніки.** Львівський адвокат Гшежчинський, що має на совісти розтрачені гроші своїх клієнтів, які довіряли йому, має всі дані на детектива. Він уладив собі у власній хаті сховище в мазниці, закритій килимами і був би віз ще довго життя покутуючого пустельника, як би не дав себе спокусити цікавости і не заглядав через вікна на вулицю. Поліція ствердивши, що він таки ховається у себе дома, найшла його під ліжком.

— **Пошесть самовбивств.** Підчас польських свят дві жінки замісць алькоголю воліли випити водику: Софія Служанська та Марія Букартик були би вмерли негайно, як би ця отрута була їм смакувала і вони випили би її в більшій скількости. Причина життєвого розчарування двох жінок невідома.

— **Смерть при праці.** Пишуть нам з Надвірної: 42-літній Михайло Машок з Ланчина працював при навантаженні дерева разом з Василем Книгинецьким з села Саджавка. Колода дерева придавила Машока так сильно, що нещасному від удару тріс череп. Він не відзискав вже притомности і помер до кількох годин.

— **Реколекції для Пань** заходом Марійського Товариства Пань відбудуться в днях 12—18. квітня ц. р. в семинарській церкві. Початок в понеділок о год. . попол. — Управа. 1534 1—1

Дописи.

Замарстинів, передмістя Львова. (*Свято Шевченка.*) Заходом читальні „Просвіти" в Замарстинові відбувся 28. м. м. „Святочний вечір в честь Тараса Шевченка". Свято, підготоване не в формі звичайного, традиційного концерту, а радше в формі академії, вийшло дуже вдатно, викликуючи серед зібраних правдиве зацікавлення та піднеслий, поважний настрій.

Програму почав хор відспіванням „Заповіту", який зібрані вислухали стоячи. Відтак виголосив п. П. М. короткий, рівчий реферат про „Т. Шевченка, як борця за права свойого народу", наглядуючи значіння і напрям діяльности поета на дальший, історичний розвиток подій, головно до російської революції 1905 р. і подій 1917—20 рр.

Другий реферат пані І. П. про „Т. Шевченка як поета", прекрасно виголошений, викликав велике вражіння і удостоївся щирого признання. Говорити популярно, а при тім зрозуміло і річево, це річ не легка. П. І. П. володіє тою штукою як неможна краще. Спосіб викладу в неї такий, що й людина з освітою, хоч і знає гаразд саму річ, про котру говориться, слухає її радо та цікаво. Декламація п. Гринька Г. „Як би ви знали паничі", була правдивою окрасою свята. П. Г. деклямував так, що зібрані слухали його, забуваючи зовсім на те, що деклямується вірш, а мали вражіння, що деклеватор оповідає подію, що йно ним самим пережиту. Декламація „Як би ви знали паничі", одинока зрештою в цілій програмі, відбігала далеко від традиційних вже подекуди „заповнювань дір" у програмі.

Окрема увага належиться хорові „Львівського співацького гуртка" під проводом п. Т Купчинського, який запрошений Читальнею, переплів програму свята рядом поєгарних продукцій, з котрих найбільше вражіння викликала пісня „Гамалія". Ту саму річ чули ми на концерті Т. Шевченка в замарстинівській читальні ще в 1913 році в виконанні місцевого хору, одначе п. Купчинський виніс її тепер так, що слухалося, як зовсім нову річ.

При тій нагоді слід замітити факт, що п. Купчинський, йдучи зі своїм хором між народ, (співає часто по читальнях передмість) сповняє високо-культурну місію, бо даючи йому по мистецьки виконану пісню, ширить до неї любов і повагу між тими, що її досі не мали нагоди пізнати в правдивій красі.

На закінчення приходиться нам з жалем згадати про те, чого досі на Замарстинові не бачилося ніколи, а саме — про дуже маленьку участь місцевої громади в святі. Саля світила пустками. Між зібраними не видно було навіть тих, котрим в першій мірі слід було прийти на свято. За мало говорити і кричати при кождій нагоді про свій патріотизм, треба передовсім сповняти те, що є сьогодня святим обовязком свідомого члена нації, а саме шанувати її честь і славу там, де нам ще вільно це зробити. **Марія М.**

Зі спорту.

(Біг навпростець.)

З першими огниками весни починається в усіх спортових клюбах невпинна праця, рухливе життя. Кожний спортовець радіє весною. Вона його увільняє від гнилих, холодних руханкових саль і виганяє на поле, на чисте повітря. Всі спортові клюби витають день відродження природи ріжними імпрезами.

Спортове т-во „Україна" привитало весну днем 4. IV. ц. р., організуючи біг навпростець на віддалення 2·5 км. Соняшний весняний день стягнув до змагань 24 учасників з усіх львівських українських спорт. товариств.

Траса бігу: домівка т-ва „Україна", вул. Супінського, вниз Цитаделею, перетинаючи вул. Пелчинську на поле до стрийського цвинтаря доріжкою стрийського парку вниз на поле через Цитаделю на подвіря домівки. Точно 10·30 розпочалися змагання. Біг провадить з початку Кордуба, висуваючись зпоміж учасників на 20—25 метрів, але вже в половині віддає першенство Жарському (і.), котрий біжить спокійно, без надмірного напруження. Решту учасників провадить кривою лінією Климко, а за ним Білик та Кобзар. Тепер Жарському загрожує Климко, зближаючись до нього поволі, систематично. По кільканадцять-метровій боротьбі першенство одержує Климко. Ситуація змінюється щойно на 200 метрів перед метою. Жарський вирівнює страчене. Починається боротьба між ним, Климком і Кордубою. Фортуна змінюється для них ріжно. Жарський своєю довголітньою працею здобуває першенство і перший добігає до мети в часі 7'31' (2·5 км.). Другий Климко два метри за першим, третій Кордуба 6 метр. за другим, четвертий Кобзар, пятий несподівано Білик. Решта учасників прибула також у добрій формі. Спортове тов-о „Україна" заняло перше місце.

Вислід щодо часу загально дуже добрий, беручи ще під увагу терен болотистий та горбковатий. Слід зазначити, що з молодших учасників найкраще держався Кобзар, котрий при пильній і старанній праці здобуде в спортовім світі поважне значіння.

Організація бігу добра. Треба висловити щирі признання відділові „Україна" за безкорисну й тяжку працю для ідеї українського спорту. Передовсім головні тов-а інж. Сесявові, котрий увесь вільний час присвячує для добра тов-а.

На найблизшу неділю організується біг за зноом. Може хоч тепер наше старше громадянство не буде байдужно дивитися на нашу спортову молодь і візьме діяльну участь у всіх українських спортових виступах.

К. М/ль—вич.

✝ Посмертна згадка.

Иосиф Тисовецький, сеніор українського купецтва в Станиславові, директор тамошньої філії „Народньої Торговлі", член ріжних українських товариств, помер 28. березня ц. р. в 65. році життя. Був 40 років управителем філії „Народньої Торговлі", з того 25 років у Станиславові. Ціле своє життя посвятив організації українського купецтва, виховавши цілий ряд фахівців. Був кілька разів відзначений за заслуги в ділянці купецтва, якийсь час був також членом управи міста Станиславова. Осиротив жінку і дві доньки. Похорони відбулися при численній участи станиславівського громадянства. В. И. П.

Ефрозина Гоцька, вдова по Івані, довголітнім судовім урядникові в Перемишлі, померла 29. березня ц. р. в 74. році життя в Бушковичах, у своєї доньки Ольги, учительки. Коїм неї лишила Покійниця двох синів, парохів в Двірцях і Передільниці. Третій син Омелян розстріляний большевиками. — Рідня замісць вінця на домовину складає 50 зол. на „Рідну Школу". 1535 1—1

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Театр під дирекцією Н. Бойко.

Сянік Саля Утіха. 7.IV. „Без вини винаваті і Концерт.
8.IV. „Вій".
9.IV. „Ревізор з Питербурга".
10.IV. „Дибук".
11.IV. „Мазепа".

Театр виїзджаючи в турне на Горішний Шлеськ і Конгресівку складає сердечну подяку Громадянству, за щире і тепле відношення та підтримку. 7—?

Курс Модниярства й ручних робіт устроює „Союз Українок" у Львові. Курс починається 15.IV. ц. р. і буде тревати до 30.VI. ц. р. в пополудневих годинах. Оплата низька. Зголошуватися до „Союзу Українок" при вул. Рутовського 22, І. пов. між 10—12 передпол., де уділяється близші інформації. — Головний Виділ „Союзу Українок". 1531 1—3

Дрібні оголошення.

ШКЛЯРСЬКА РОБІТНЯ В. Стельмах. Львів, вул. Ліндого 3. виконує всілякі шклярські роботи по низьких цінах. 1631 ?—5

З БРАКУ знакомства цею дорогою пошукує товариша життя, учителька з університетським образованням, літ 39, симпатична, з більшим посагом. Любить діти, тому першенство віддає вдівцеви з дітьми. Річ трактується на серіо. На анонімні не відповідає. Письменні зголошення до Адміністрації „Діла" для „Прага". 1528 1—2

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Надзвичайні Загальні Збори
(Зїзд делеґаток)
„Союзу Українок" у Львові

відбудуться дня 18. квітня ц. р. о год. 10. передполуднем в салях „Бесіди" при вул. Рутовського ч. 22, І. пов. з таким порядком:

1) Відкриття Зборів і вибір Президії.
2) Відчитання протоколу останніх Загальних Зборів.
3) Організаційний реферат: п. О. Шепарович.
4) Звіти філій і сфедерованих товариств.
5) Освітний реферат: п. М. Струтинської.
6) „Шляхами жіночого руху" реф. п. В. Завадської.
7) Внески і запити.

Головний Виділ „Союзу Українок" у Львові:
Голова: *М. Донцова.* 1530 Секретарка: *М. Мрицівна.*

Звичайні Загальні Збори
Кооперативи „Любов" в Ляшках завязаних

відбудуться в неділю дня 18. квітня 1926. на приходстві о год. 3. попол. з отсим порядком нарад:

1) Відкриття Загальних Зборів.
2) Відчитання протоколу з попередніх Зборів.
3) Справоздання Управи.
4) Касове справоздання.
5) Справоздання Контрольної Комісії.
6) Вибір члена Управи.
7) Вибір уступившого члена Надзірної Ради.
8) Вибір двох заступників Управи.
9) Внески Надзірної Ради і Управи.
10) Внески і запити членів.
11) Замкнення Зборів.

Ляшки завязані, 3. квітня 1926.
Предсідник Надзірної Ради:
1520 1—1 *о. А. Пружницький.*

Подяка.

Всім Вп. П. Урядникам копальні нафти в Биткові, що ведені гарним чувством любови товариша, здвигнули бл. п. мужеви мойому Володимирові Секунді величавий памятник на кладбищи в Биткові, складаю з глибини душі щиру подяку передусім: Вп. п. І. Яремичеві як ініціяторові, душі цего діла і Вп. директорові В. Лодзінському за матеріяльну і моральну підмогу а також: Вп. П. Маріянові Гришкові, М. Александровичеві, К. Петрові, М. Бровковському, Е. Пфайферові, Н. Ґавмалі, А. Геліерові, Всеч. о. Королеві і громаді Битків за безінтересовне відступлення площі щире „Спасибі".

Битків, в Березні 1926. р.
1533 **Жінка з родиною.**

Ширіть наш часопис!

закриття. Для поодиноких соймиків (нпр. в Луцьку), що пнулись би бути дійсним виразником волі місцевого населення, лік простий; розказ общарникам — ані гроша податків не вплачувати до того „гайдамацького" соймику, а общарники (Поляки і Росіяне) раді хоч би й жадних податків ніколи не платити, — то відразу шипіння: „зла господарка в луцькім соймику, найгірша на Волині, каса пусткою світить, бо Українці господарюють", рецепта на поготові — Виділ виборний розігнати і членів до Виділу призначити...

Українізація церкви? То річ цілком безпечна, бо і хтож би її проводив? Чи не москвофільствуюче духовенство на чолі з митрополитом, уроженцем Володимирської (біля Москви) губ.? Або може новоуніяти (римо-католицизм східнього обряду)? По Волині шириться серед попівства агітація: переходьте на нову унію, то ніхто довіку не змусить вас правити Службу Божу в мужицькій мові, а земля і пенсія загарантовані, бо біскупство не дасть в обиду своїх, а під православною митрополією загинете". То з цього боку для „polskiego stanu posiadania" безпечно на Волині...

Щож зостається? А от „Просвіти" муляють очі, обік них і в звязку з ними — українська кооперація, що почала рости в часи остатні (по руйнації попередньої під польським пануванням). Замкнути Просвіти і — справа покінчена... „Не било, нет і бить не может", як казав колись царський міністр відносно українства, або: Polska tutaj jest, bo była, będzie, bo jest", як урочисто тепер промовляють ріжні міністри (нпр. в Луцьку) з бувших „економів".

І от починається акція проти „Просвіт". Оскілко, правда, ще минулого року вдарив по весні в „дзвін", що „Просвіти"—то гнізда комунізму, і почались весняні арешти. Цієї весни почалось з арештів, а затим задзвонили відразу і в Варшаві і в Луцьку, що „Просвіти" — то „jaczejki komunistyczne". „Kurjer Warszawski" з 19. березня цр. умістив допис Юл. Подоського (редактора „Życia Wołynia"), прочитавши який, дійсно запитаєш автора йогож словами (в дописі): „Nę... najmilszy, a jak tam z główką? Może koteczek gorączki dostał?" „Просвіти" — то штаби „банд диверсійних большевицьких", там укладаються списки тих Поляків, яких мають „wyciąć w pień" і „po cenie bardzo przystępnej, gdyż tylko po sto zł. od osoby" — ото квінтесенція горячкової бридні згаданого допису. А за тиждень „хорий" не тільки не видужав, а стан його видимо погіршав, бо вже у власному органі „Życie Wołynia" з 28. березня цр. у статті „Wołyńscy bolszewicy i wołyńskie „Proświty" почав кричати: „bolszewizm i „Proświty" — to mniej więcej jedno i to samo"... wodzowie bolszewizmu ruskiego na Wołyniu z „Proświt" się wywodzą"... tylko dziwić się możemy tolerancji władz polskich, które instytucjom takim, jak „Proświty" w dalszym ciągu istnieć pozwalają... Нарешті: „Wołyń domaga się: wydania sądowi Paszczuka i Prystupy. Niezwłocznego zamknięcia jaczejek komunistycznych, jakiemi na terenie Wołynia są „Proświty".

Нас не дивує, що хора людина, до тогож ще й недоросла, почала вважати себе за цілу Волинь і понесла всяку нісенітницю, алеж ми знаємо, що то акція не одиниці... Як Бог захоче покарати, то найперше людині розум відбирає. Ва прочитайте резолюції згаданого вище зїзду в Ковлі кресових опікунів і теж побачите, мягко кажучи, якусь розумову недугу, бо здорова льогіка здається не може дозволити на мислення в такий спосіб: зїзд визнає необхідним „organizowanie akcji, któraby umożliwiła przechodzenie ziem polskich z rąk większej własności na Wołyniu do rąk drobnego rolnika polskiego i wzywa rząd do otoczenia wydatną opieką materjalną i moralną osadnictwa cywilnego i wojskowego, одначе—„zjazd celem uniknięcia niesłusznych zarzutów z góry oświadcza, że przeciwstawia się posądzeniu go o politykę eksterminaczjną w stosunku do ludności ruskiej" (Życie Wołynia" ч. 13). Очевидно, що перша резолюція є на імпорт (осадників до Волині), друга на експорт (для заграниці).

Взагаліж трудно вимагати льогіки в річах... делікатних. Чи є, нпр., льогіка в тім, що Варшава царські прийоминки уладжує Чічеріну, а Луцьк в тойже час в особі вищого представника тієїж центральної влади радить „Просвіті" виключити зі членів колишніх основників її—Пащука і Приступу як комуністів, бо то є ганьба для „Просвіти". От і розбери, хто розумніший і в понятях чести більш чутливий—Варшава чи Луцьк?

Але для нас, Волиняків, акція сусідів всеж таки виходить „льогічною": в повітрі запахло виборами, посольськими мандатами; не можна допустити до повторення виборів з 1922 року. Тому Українців треба стероризувати, очистити виборче поле від них; декого по тюрмах засадити, а решту в підпілля загнати, а для того треба закрити „Просвіти", як культурні організації свідомого українства. Ого вам і увесь просвітянський „комунізм"...

10. квітня 1910 року Столипін закрив київську „Просвіту", а за нею й инші, мотивуючи тим, що вони „угрожают общественному спокойствию и безопасности". То була Росія і то був Столипін... а чи надовго одначе Столипін закрив „Просвіти?" Польща хоче наслідувати Росію, але це мабуть трохи затяжко буде для неї, особливо маючи у керми не Столипіних, а тільки... Юліянів Подоських"...

Гр—но.

З церковних справ.

Тайни, що виходять на денне світло.

На днях вислано до римського папи меморіял від оо. духовних, членів і учасників провінціонального Собору у Львові 1891 р. В меморіялі стверджується, що рішення того Собору в справі целібату і вибору епископів в Римі пофальшовано, і так представлено папі до затвердження. Мав це зробити кард. Ледоховський, Поляк, який тоді був префектом „Пропаганди", якій тоді була підчинена наша церква. З того меморіялу виявляється, що брошура „Висвітлення до історії львівських синодів з рр. 1891 і 1897", яка в 1924 р. вийшла накладом Івана Кудлака, подає вповні вірне висвітлення фактів. На синоді папський делегат Чяска всіма силами натискав, щоби синод згодився на введення целібату.

Коли це не вдалося, то Чяска жадав, щоби Собор помістив у своїх рішеннях оцей вирваний текст з св. письма: „Хто без жінки, журиться про те, що Господнє, як уподобатися Господеві. А хто оженений, журиться про те, що світове, як уподобатися жінці". Очевидно, що цей текст кидав би пляму на наше жонате духовенство, і отці Собору не хотіли згодитися на форсовану пропозицію папського делегата. Згте рішили, що має бути поміщений ось який текст з св. письма: „Хто женитьея, добре робить; хто не женеться лпше робить". Але „ліпше є жениться, як розпалюватися".

Пофальшування рішень Синоду пішло в тому напрямку, що таки поміщено текст, за яким обставав Ческа, і поручено настоятелям дух. семинарії намовляти питомців до целібату. Без рішення Собору всунено в Римі поміж постанови Собору також те, що епископом може бути тільки целебс, а вдовець ні.

Отці, підписані під меморіялом, просять папу, щоби приказав справити пофальшований текст рішень львівського Собора і щоби заборонив нашим епископам своєвільно вводити целібат. Дотепер, кажеться в меморіялі, синодальні отці мовчали, бо думали, що з того пофальшування не будеться робити ніякого ужитку. Але тепер... І вийшло — збігом обставин — на пікантний скандал для Риму. В сам час, коли папа дав скритий дозвіл епископам на введення целібату, приходить до Риму демаскуючий меморіял наших синодальних отців, що ще остали живі. Виходить тайна на верх... і взаїмно поличкують себе.

Найважніша річ у тому меморіялі, це підписи. Є їх 12. А на перших місцях о. Андрій Білецький, препозит львівської капітули, і о. Алек. Бачинський, генеральний вікарій. Обидвом старцям історія нашої церкви запише цей їх відважний виступ у вічну честь і добру славу. Дотепер проти целібату явно боролося тільки „сіре" духовенство. А тепер ось відозвалися й найвищі наші церковні достойники і певна річ, що тим дадуть вони добрий приклад своїм однодумцям у Перемишлі, а може навіть у Станиславові.

Як Рим проковтне цю пігулку, це його річ. Але нас підбадьорує явище, що давня, також у церковних справах заголюкана рутенія підносить голову, відроджується...

Меморіял розіслано ріжним кардиналам у Римі, всім гр. кат. епископам у світі і ріжним латинським епископам.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Атентат на Мусоліні.

Дня 7. квітня в Римі виконано револьверовий атентат. Коли Мусоліні вийшов із засідання міжнародного конгресу хірургів і переходив пл. Капітоліо до авта, якась старша особа стрілила до премієра з револьверу з дуже близької віддалі. Мусоліні легко ранений, не втратив притомности, а видав зарядження, щоби не допустити до ексцесів з причини атентату. Жінку ледви оборонили перед товпою. Називається вона Віолета Альбіна Джібсон, Англійка. Вона третя дочка пок. бар. Ешборна, льорда-канцлера Ірляндії. Родилась 1878 р. в Дакей, біля Даблина. Брат її льорд Ешборн живе у Франції. Куля пробила М. носову кість. В Капітолі хірурги М. обандажували ніс. Зараз зателеграфував до короля, успокоїв його про добрий стан свого здоровля. На знак радости, що Мусоліні не згинув, у цілім місті мають прапори. Вже в 16. год. М. був у Палаццо Вітторіо, де провінціональні секретарі представлялися новому директоріятови фашистівської партії. У телеграмах з Риму сказано, що виновниця атентату на задавані їй питання відповідала незрозуміло, вимовляла час до часу кілька анг. слів. Ствердили, що міс Джібсон іще 27. II. 1925 р. хотіла відібрати собі життя рев. вистрілом у пансіонаті в Римі. Коли потім на її просьбу прикликали протестантського пастора, заявила йому, що постановила поповнити самогубство „на хвалу Господеві". Її помістили в шпиталі, де довго була під лікарською обсервацією.

Вістка про атентат розійшлася по місті дуже скоро. Гурток молодих людей уладив під ред. „Іль Мондо" ворожу манїфестацію і на провінції уладжують манїфестації на знак співчування для М.

З балькону палати Чігі Мусоліні виголосив до великої товпи народу, що без улицю маніфестували, таку коротку промову: „Бажаю, щоби ви бодай кілька хвиль чули мій голос, бо хочу вас переконати, що звук мого голосу зовсім не змінився. Можу теж запевнити вас, що удари мого серця не прискорені ні на волосок". Опісля премієр зазначив, що гордий є, що належить до покоління, яке ніколи не лякається, перед нічим не дрожить і ступає все вперед шляхом, вказаним провидінням. Ніщо і ніхто не може здержати нездержимого в своєму поході побідного фашизму. Подякував присутнім за докази признання, взивав до спокою і казав вдержати взірцевий порядок.

Нові демонстрації в Люблині.

Товпи безробітних виповнили 7. IV. вулицю перед держав. урядом посередництва праці в Люблині. Потім около 600 люда пішло під магістрат. Поліція розігнала маніфестантів.

Пангальос президентом Греції

5. квітня були вибори президента грецької республики. В 12 округах Пангальос одержав 90 процент відданих голосів.

Бомбардування Пекіна.

Пекін окружений перстенем армій, що воюють зі собою. З кількох літаків кинули на місто бомби, що спричинило пожежі в ріжних місцях міста.

Біржа.

Америк. дол. 8·70 — 8·75 канад. дол. 8·50 — 8·60, чеські кор. 0·23·50 — 0·23·75, леї 0·3·50 — 0·3·75, франки фр. 0·28·50 — 0·29·00, фр. швайц. 1·55 — 1·65, англ. фунти 37·50 — 38·00.

Золото. 20 кор. 32·00 —32·50, 20 франк. 29·50—30·00; 20 марк. 36·80—37·20; 10 руб. 40·50—41·00.

Срібло. Австр. кор. 0·65·00—0·66·00, 5 австр. кор. 3·50—3·60, фльорени 1·75—1·80, рубл. 2·75 — 2·85, рубель дрібним сріблом 1·38 —1·48.

Пшениця краєва з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50 ячмінь галицький бров. —.— до —.—. овес гал. 22·50—23·00.

НОВИНКИ.

— **Пригадується**, що Звичайні Загальні Збори акціонарів Земельного Банку Гіпотечного відбудуться дня 27. квітня 1926, в салі Товариства „Дністер", Львів, вул. Руська 20 (партер) о 4-ій годині з полудня. До участи в зборах є управнені власники акцій I—IV. емісії, котрі зложать свої акції найпізніше 14 днів перед зборами в Банку у Львові або його Агенції в Станиславові або в Українській Щадниці в Перемишли. Вп. акціонарі, котрі не відібрали ще своїх акцій, о скільки задумують взяти участь в зборах, зволять про те повідомити Дирекцію Банку, подаючи свою адресу, щоби їм видано в час легітимації. Субскрибентам акцій нової емісії буде прислугувати право участи доперва в слідуючих зборах. 1515

— **Надзвичайний Загальний Зїзд УПТ.** відбувся дня 5. квітня 1926 р. при участи 124 делегатів Кружків УПТ. і 56 гостей. На місце п. Бр. Янова, який зрезигнував, вибрано головою проф. Омеляна Терлецького. Далі вибрано контрольну комісію, в якої склад увійшли пп. Капуста, І. Калинович, Бандрівський, Мороз і Добрянський та заступники: Филипович і Панчишин. Змінено статут УПТ. і принято до відома звіт ревізійної комісії. — Точний звіт з нарад помістимо в одному з найближчих чисел нашого часопису.

— **Анкета в справі допомоги безробітним** відбулася в днях 27. III. і 1. IV з ініціятиви Організації Українців міста Львова. Після нарад вибрано ініціятивний комітет, якому доручено притягнути до праці всі українські економічні, торговельні, станові й гуманітарні інституції. В порозумінні з ними має комітет заняти ся допомогою безробітним Українцям через підшукування занять та організацію матеріяльної помочі. Кругом ділання комітету є Львів і його найближча околиця.

— **Концерт А. Рудницького.** В програму концерту нашого піяніста А. Рудницького входять: Транскрипція органової токати С. Баха (преляд., інтермеццо і фуга), опрацьована Ф. Бузоніем, відтак симфонічні етюди Шумана, які особливо в останніх часах стали улюбленою точкою майже всіх піяністичних концертів.

Українські товариства забороняється засновувати — мовляв — тому, що не істнує „українська мова“, „українське село“, взагалі не істнує українська національність і все те, що вона має право назвати своїм національним іменем.

Ось два факти,

Тернопільське воєвідство via староство в Радехові рішенням з 16. березня ц. р. відкинуло без затвердження статут пожарничо-гімнастичного тов. „Сокіл“ в Радехові тому, що „oznaczenie dla wymienionego stowarzyszenia w § 6 statutu języka ukraińskiego jako języka urzędowego towarzystwa, nie będącego zarazem ustawowym językiem tej władzy pierwszej instancji, której podlega stowarzyszenie, dla jej stosunków ze stronami (językiem służby zewnętrznej) przedstawia się po myśli § 6 ustawy o stowarzyszeniach jako urządzenie przeciwne prawu i ustawie“. Львівське воєвідство via Дирекція поліції у Львові відкинуло 20. березня ц. р. статути „Товариства допомоги селу“, бо — мовляв — „проєктоване стоваришенє — цитуємо дослівно — з огляду на свою ціль і уладження представляється як суперечне з законом“.

Щож в такому товаристві, яке має нести допомогу нуждуючому селу, може бути „суперечне з законом“? „Особливо постановленє (?!) § 1 — читаємо в забороні, — що стоваришенє має на ціли матеріяльну і правну поміч українського села є недопустиме. Назва „українське село“ може взбудити (?!) сумнів щодо приналежности державної (кого і чого? — Ред.). Коли однак назва „українське село“ має означити народність мешканців то назва це повістає (!) в суперечности з законодательством польським, — яке не знає ні народности ні мови української, ні організації громад після народности“.

Ці глибоко подумані мотиви сторожів законности на нашій землі є головною основою заборони. Але воєвідським „правникам“ не подобається і те, що товариство поставило собі метою інформувати селян про всі прояви державного й громадського життя, бо це „політика“. А „політика“, то вже — очевидно — злочинність.

Розуміється, що інформування про прояви державного й громадського життя не має нічого спільного з політикою, хіба в дуже широкому, універсальному розумінні. А в такому розумінні все є політикою: економія і фінанси, школа і церква, гуманітарність і харитативність і т. и. Очевидно, не це мають на думці оборонці основ польської законности, які в розумінню політики вкладають агітацію, демагогію і т. и.

Нема ні української мови, ні українського села, ні української культури, ні — очевидно — української нації, а є тільки що?

Нема, бо так каже Грабський і Прушинський і „Слово Польське“ і ще декілька божевільних маняків і шовіністичних психопатів, які своїм божевіллям — на жаль — натхнули і „законодательство польське“. А прецінь Польща в рижськім трактаті, отже в міжнароднім акті признала істнування українського народу й української мови. Шкода, що того акту не знають воєвідські бюрократи в Тернополі й у Львові. А прецінь в польському соймі, в самій кузні законодавства, істнує Український Клюб. А прецінь у Львові та сама влада затвердила істнування Українського Педагогічного Товариства, Українського Спортового Союзу, а прецінь кожне українське товариство (культурне, освітне, касинове, спортове, гуманітарне і т. и.) в свойому статуті, затвердженому цими самими органами влади, має чорне на білім, що урядовою мовою товариства є мова українська. І це все не збуджує ніяких сумнівів щодо державної приналежности, тільки „Сокіл“ в Радехові і „Товариство допомоги селу“ у Львові. А може аж тепер повстали ті сумніви у воєвідських бюрократів?

„Законодательство польскео“ мовляв того не знає. Алеж ні польське, ні ніяке инше законодавство в світі не творить законодатною дорогою ні мов, ні націй. Як можна доходити до таких абсурдів?

Австрійське законодавство не знало тільки мови і нації жидівської, нації розсіяної, мови будь-що-будь неозначеної, але кожна обєктивна людина признавала, що тим способом робиться Жидам велику кривду. І Польща признала жидівську націю й жидівську мову, а за те починає не признавати української мови. Справді, діються речі, про які й фільософам не снилося. Правда, „законодательство польське“, особливо спрепарованe п. Ст. Грабським, приняло замісць терміну „український“ термін „ruski“ і щоби не ідентифікувати тієї „руськости“ з російскістю додало — очевидно, для Поляків — поясняючий штучний термін „rusiński“. Алеж і польські учені додавали до того пояснення, що в Поляків термін „ruski“ є ідентичний з терміном „український“, бо на термін „руский“ вони мають назву „rosyjski“. В перекладі з польського „ruski“ треба передавати словом „український“. Є це те саме, що впр. уживання Чехами назви „Rakousko“ на означення Австрії, або Поляками назви „Włochy“ на означення Італії, чи Турками назви „Лехістану“ на означення Польщі.

Отже „законодательство польське“, колиб воно навіть порвалося нормувати терміньольоґію, яке безумовно не входить в його обсяг, тут ні при чім!

Лист з Волині.

„Союз польського народу“. — Нівечення останків самоврядування в Боротьба з „Просвітами“. — Польська столипінщина.

Луцьк, 5. квітня 1926.

... Ще не заспокоїлось... Акція все наростає і може вже близька до розвязки. Ще недовгий час, і українство на Волині мусить зійти в підпілля, як за часів передвоєнних, під Росією. До того веде „союз польського народу“, зграя, обєднана в „Т-во опіки над кресами“, на зьїзді якої в Ковлі 21. березня ц. р. луцький біскуп Шельонжек уділив їй „благословенства“ в праці, а волинський воєвода Дембський в імени уряду запевнив тій „безпартійній“ інституції свою підтримку („Życie Wołynia“ Nr. 13). Ну, такі давні часи... „союз рускаво народа“... архієрей і губернатор царського уряду...

Иде ліквідація революційних здобутків українського народу. Українське народнє шкільництво вже знищено, Волинь дістала польську школу, гіршу за церковно-парафіяльну часів Антонія і Евлогія. Три приватних українських гімназії в складі тільки від 4-ої кляси (молодші заборонені!) — на черзі до

17)

Лист з села.

(Продовження.)

Дідичі-Поляки значно спустили з тону. Розуміється, вони все ще підкреслюють з тактичних і шкурних оглядів свою ролю „фортець польської культури“ на сході, але вже без того запалу і внутрішнього переконання, що колись. Вони починають, хоч що правда дуже поволі, розуміти, що їх доля звязана з цею країною, з цею землею, а в дальшій консеквенції може і з цим народом. Будь-що-будь вони автохтони, „льокальні патріоти“. Цей „льокальний патріотизм“ значно зріс внаслідок вітосівської „земельної реформи“. Страх перед польськими державними облігаціями, страх перед цими дорогими тапетами, наказує їм йти на можливі компроміси з місцевим селянством в парцеляційній ділянці. Жалко лише, що польські дідичі так пізно розумнішають, і то в часі, коли українські селяне, обдерті й знуждовані не в силі реально піддержати того компромісу. А всетаки нашим кермуючим чинникам слід застановитися над цим новим зворотом...

Треба бути справедливим і треба признати, що — хоч двір під теперішню пору визискує робочу силу українського сільського пролетаріяту в нечуваний спосіб, то всетаки той визиск є більший в жидівських економіях, як польських. Поляк-дідич має час до часу своєрідний сентимент до робітника, тоді як Жид-дідич чи посесор ніякого сентименту не має, хоч, що правда, жидівський визиск носить більше характер „демократичности“ і безпосередности.

В жидівських економіях появилися нові конкуренти нашого сільського робітника, — халюци. Майже кожна жидівська економія є сьогодня школою для жидівської молоді, що має намір виїхати в Палестину і там віддатися хліборобству. Очевидно, вчителями тих халюців є наші селяне. Розуміється, кількість практикуючих в хліборобстві халюців не є така велика, щоби вона відбирала масово працю українським сільським робітникам, одначе всетаки є досить помітна. Пересічно в кожній жидівській економії є 12—15 халюців, отже тимсамим 12—15 робітників тратить заробіток.

Як вже згадано, польські економії, які теж щонайменше в половині є в жидівських руках, впливають на населення відємно в політичних і господарських справах. Нпр. в тав. шкільним плебісциті дуже шкідливу ролю відіграли двори, а радше дрібні польські земельні посідачі (що вийшли з адвокатів, лікарів і бюрократичної інтелігенції) та офіціялісти. Ефективно, хоч може менше під терористично-пропагандистичним оглядом, подібну ролю відіграли й жидівські економії.

Не буду вдаватися в господарку дворів, хоч загально відомо, що жидівські двори ведуть більше грабункову господарку, а польські в останніх роках намагаються вертати на шлях раціональної господарки. Та це для нас зовсім неважно.

Ще на одно хотів би я принагідно звернути увагу: в наших фахово-господарських колах, особливо тих, що більше займаються теорією, як практикою, звичайно говориться про конечність піднесення хліборобської культури, як один із засобів і антідотів на малоземельність. Без сумніву, в кожній думці, в кожному проєкті є своя доза правди. Одначе саме піднесення хліборобської культури без одночасної плановки і полосування управи земельних продуктів та без організації їх збуту, а головно без поширення варстатів праці на нішо не здалося. Першою умовою економічного двигнення нашого селянства є дати йому землю, створити варстат праці, а вже на другому місці стоїть змагання до уліпшення того варстату. Я знаю села, де хліборобська культура стоїть дуже високо. Селяне навіть не орють своїх ліліпутних земельних язиків, тільки їх перекопують, справляють дуже старанно, очищують з кожного камінчика, всіми силами й засобами здобувають погній, а одначе нужда й пауперизація там зростає з року на рік, бо селянин не посідає minimum землі. Ті грядки є замалі, щоби дати тривку основу істнування селянській сімї.

На ці теми розмовляв я зі селянами не раз і не два. Між иншим питав я селян, чи вони бажають земельної реформи за викупом, чи без викупу і сам переконувався, що краще без викупу, бо тільки тоді буде можливе піднести сільське господарство. При тому мав я на увазі й ту обставину, що всі наші партії приняли в основу своїх програм в земельній справі принціп безвикупности. Мушу ствердити предметово, що як довго справа земельного перестрою обертається в рамках агітаційно-пропагандистичних, селяне дуже радо слухають і залюбки притакують засаді безвикупности. Але скоро справа переходить на шлях конкретизації, то майже всі, як заможніші, так і бідніші, очевидно з нечисленними винятками — висувають принціп викупности. Селяне бажають земельного перестрою, переходу великовласницької землі в селянські руки за невеличким викупом, розложеним на довшеречинцеві сплати. При тому селяне висувають — як conditio sine qua non — установлення maximum i minimum селянського посідання. Коли ж я, розвиваючи цю думку, питався, як по їхньому повинно представлятися те maximum і minimum, то одержав відповідь: maximum не повинно переступати 25-ти моргів, а minimum не може бути нижче 6-ти моргів. При тому слід встановити неподільність і непорушність того minimum-а.

— А щож робити з тим надміром населення, що не зможе поміститися на землі? — питав я.

— Для того надміру повинен стояти отвором шлях еміграції, головно на вільні простори Великої України, і до міст! — відповідали селяне.

(Продовження буде.)